

Infància i adolescència en risc

Codi: 101682

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació social	OT	3	2
2500260 Educació social	OT	4	2

Professor/a de contacte

Nom: Josefina Sala Roca

Correu electrònic: fina.sala@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Equip docent

Adrià Pagés Mimó

Prerequisits

A l'hora de cursar aquesta assignatura l'alumne hauria d'haver integrat diferents coneixements i habilitats que s'han impartit en assignatures prèvies. Així recomanem que l'alumne hagi superat les següents assignatures:

- Aspectes psicobiològics de la persona (1er curs)
- Psicologia evolutiva i de l'educació (1er curs)
- Comunicació i interacció educativa (1er curs)
- Bases sociopolítiques de l'educació (2on curs)
- Educació de nens i joves (3er curs)

Objectius

Aquesta assignatura, es una assignatura optativa de tercer curs que pretén aprofundir en un dels àmbits professionals més importants dels educadors socials, l'atenció de la infància i adolescència en risc. Prèviament l'alumna ha fet una assignatura obligatòria que fonamenta la intervenció de l'educador social amb infants i adolescents.

Els objectius formatius generals de l'assignatura són:

1. Analitzar els principals factors de risc social en la infància i adolescència i els seus efectes en el desenvolupament

2. Reflexionar sobre el sistema de protecció a la infància i adolescència, els servis, legislació i programes d'intervenció
3. Analitzar els factors que faciliten i potencien la resiliència i protecció dels infants i joves davant de les situacions de risc
4. Analitzar les intervencions i programes que es desenvolupen a diferents instàncies per a la protecció de la infància
5. Analitzar la funció de l'educador social en la protecció de la infància i adolescència en risc social

Competències

Educació social

- Acompanyar les persones en els seus processos de creixement i emancipació.
- Adoptar una actitud i un comportament ètic i actuar d'acord als principis deontològics de la professió.
- Aplicar les competències socioemocionals necessàries per gestionar les relacions humanes.
- Dissenyar de manera articulada plans, programes, projectes, activitats i tasques en diversos contextos socioeducatius.
- Dominar els coneixements teòrics i aplicats de les diferents Ciències de l'Educació que li permetin desenvolupar la capacitat d'anàlisi i observació de la realitat social i educativa.
- Fomentar l'autonomia dels participants i buscar un equilibri entre les seves funcions com a orientador, facilitador i promotor de la dinàmica socioeducativa.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els aspectes deontològics de l'educació social en l'àmbit de la infància i adolescència.
2. Analitzar les competències socioemocionals necessàries per al treball amb la infància i adolescència en risc.
3. Analitzar les disfuncions que es produeixen en el desenvolupament de la infància i adolescència en risc com a conseqüència de situacions de desestructuració social i familiar.
4. Conèixer els factors de risc social en la infància i adolescència.
5. Conèixer la legislació específica que afecta la protecció a la infància i adolescència en risc.
6. Desenvolupar estratègies per a fomentar processos de resiliència.
7. Dissenyar i aplicar intervencions específiques per a la infància i adolescència en risc.
8. Mantenir una actitud de respecte, pràctiques i comportaments que atenguin a la diversitat i igualtat.
9. Orientar i acompanyar els menors desprotegits en els seus processos evolutius i d'inserció en la vida autònoma.
10. Ponderar els riscos i les oportunitats de les propostes de millora tant pròpies com alienes.

Continguts

1. Principals factors de risc social en la infància i adolescència i els seus efectes en el seu desenvolupament.
2. L'abús i maltractament en la infància i adolescència.
3. Resiliència en la infància i adolescència.
4. Marc legislatiu i marc institucional:
 - 4.1. Principis pels que es regeixen les lleis i les polítiques de protecció a la infància i adolescència.

4.2 Serveis socials adreçats a la infància i adolescència.

5. L'adopció i l'acolliment: tipologies, processos, acompanyament de les famílies, etc.

6. Xarxa, programes i accions d'intervenció en la protecció en la infància i adolescència i la transició a la vida adulta.

7. Intervenció en l'àmbit comunitari i en els serveis especialitzats des de la prevenció i la protecció.

Metodologia

La metodologia serà participativa. A part de les exposicions del professor es faran estudis de casos, discussió de textos, exercicis, debats, etc.

Les activitats autònomes seran objecte d'avaluació formativa.

* La metodologia docent i l'avaluació proposades poden experimentar alguna modificació en funció de les necessitats de protecció i de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Estudi de casos, aprofundiment en temes específics, seminaris impartits per professionals convidats, debats i grups de discussió.	20	0,8	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9
Exposicions per part del professorat de qüestions bàsiques i complementàries, exposició i debat dels treballs elaborats pels alumnes, creació de coneixement compartit.	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals i grupals.	15	0,6	7
Tipus: Autònomes			
Lectura de textos, cerca i anàlisi d'informació, elaboració de treballs, resolució de casos i activitats d'avaluació.	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà a través de tres evidències:

- Els 2 examens suposaran el 30% + 30% de la nota final. L'avaluació es farà el dia 28 de juny. Per poder realitzar l'examen caldrà haver aprovat l'avaluació continuada i haver assistit com a mínim a un 80% de les classes.

- El treball suposarà el 30% de la nota. Qualsevol treball que presenti continguts parcialment o totalment plagiat (o que no tinguin la deguda referència) comportarà el suspens de l'assignatura.
- Els exercicis i les activitats d'aprenentatge que es lliuraran al llarg del curs tindran un pes del 10% de la nota final.

Per superar l'assignatura s'han d'aprovar les tres evidències.

Les devolucions de les evidències avaluatives es faran en un termini màxim de 20 dies.

A la recuperació de l'examen, que es farà el dia 5 de juliol, només podran presentar-se els alumnes que han realitzat l'examen i tenen aprovat l'avaluació continuada i el treball, i com a molt pot suposar assolir una qualificació de 5 a l'assignatura.

Avaluació única: Els alumnes que sol·licitin l'avaluació única faran una única prova escrita el dia 28 de juny en la que se'ls avaluarà dels mateixos continguts que s'avaluen en les diferents proves de l'avaluació continuada i en la que també presentaran el treball. La recuperació de l'avaluació única es farà el dia 5 de juliol. S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que a l'avaluació continuada.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercicis i activitats d'aprenentatge (individual)	10%	8	0,32	3, 4, 5, 6, 7, 8
Prova escrita individual 1	30%	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Prova escrita individual 2	30%	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Treball grupal	30%	30	1,2	1, 7, 8

Bibliografia

Bibliografia

- Aguilar JM (2013). *Síndrome de alienación parental*. Madrid: Síntesis.
- Allueva L (2011). *Situacions de risc i desemparament en la protecció de menors*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra
- Alonso, R. et al. (2008). *Manual de intervenció en acogimiento residencial*. Consultable online: <https://www.serviciosocialescantabria.org/uploads/documentos%20e%20informes/05.Manual%20Cantabria.pdf>
- Amorós, P.; Ayerbe, P. (coord.) (2000). *Intervención educativa en inadaptación social*. Madrid: Síntesis.
- Área de Salud Mental de Sant Joan de Déu. (2019) *Conducta suicida y adolescencia: factores de protección y signos de alarma*. Revista Faros. Consultable a <https://faros.hsjdbcn.org/es/articulo/conducta-suicida-adolescencia-factores-proteccion-signos-alarma>
- Arruabarrena, M. I. i de Paúl, J. (2011). [Maltrato a los niños en la familia: evaluación y tratamiento](#). Madrid: Piramide.
- Aseán, A. et al. (2014). *Manual de Prevención Intervención y Postvención de la Conducta Suicida*. Fundación Salud Mental España. Fundación Salud Mental de España
- Barudy, J. (1998). [El Dolor invisible de la infancia : una lectura ecosistemática del maltrato infantil](#). Barcelona: Paidós
- Barudy, J. (2011). [La fiesta mágica y realista de la resiliencia infantil: manual y técnicas terapéuticas para apoyar y promover la resiliencia de los niños, niñas y adolescentes](#). Barcelona: Gedisa
- Bravo, A. i Fernández del Valle, J. (coord.). (2009). *Intervención socioeducativa en acogimiento residencial*. Consultable online: http://www.gifi.es/administrador/publicaciones/archives/65706_Int_soc_acores.pdf

- Capella SC (2016) Políticas de inclusión social de la infancia y la adolescencia: una perspectiva internacional. Madrid. Grupo 5
- Casas F (2012). *La protecció dels infants i adolescents en situació de risc social i desemparament a Catalunya*. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- CNJC i APSAS, (2020). *Encarem el suïcidi juvenil: orientacions i eines per a entitats juvenils*. https://www.cnjc.cat/ca/sites/default/files/u89/encarem_el_suicidi_juvenil-eines-orientaci
- Comasòlivas, A. (2019). *Factores que influyen en el tiempo de permanencia de los jóvenes extutelados en los recursos residenciales de transición a la autonomía*. DDD UAB: Consultable a: <https://ddd.uab.cat/record/204457>
- Cyrulnik, B. (2002). *Los patitos feos : la resiliencia: una infancia infeliz no determina la vida*. Barcelona: Gedisa.
- Cyrulnik, B. (2005). *El amor que nos cura*. Barcelona: Gedisa.
- Cyrulnik, B. (2015). *Las almas heridas*. Barcelona: Gedisa.
- Departament de justícia (2021). *Intervenció en infància i adolescència en cas d'abús sexual. Recomanacions per a professionals*. Consultable a: http://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/recerca/catalog/crono/2020/Guia_Professionals-CAT.pdf
- Departament de Justícia. *Violència filio-parental*. Generalitat de Catalunya. En línia: <http://www20.gencat.cat/docs/Justicia/Documents/ARXIUS/Violencia%20filio%20parental.pdf>
- Departament de salut (2019). *Protocol d'actuació davant de maltractaments en la infància i l'adolescència en l'àmbit de la salut*. Consultable a: https://salutpublica.gencat.cat/web/.content/minisite/aspcat/promocio_salut/infancia-i-adolescencia/05malt
- Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (2016). *El Programa Marc dels Centres Residencials*. Consultable a: https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/04legislacio/directives_instruccions_circ
- Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (2017). *El Programa Marc dels Centres Residencials d'Educació intensiva*. Consultable a: https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/Programa
- Fanjul, G., Galvárez, I. y Zuppiroli, J. (2021). *Crecer sin papeles en España. Save the children*. Consultable a: https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2021-02/Crecer_sin_papeles_en_Espana_SC_PC.pdf
- FEDAIA. *Informe sobre la pobresa infantil a Catalunya*. (Maig 2012)
- Fernández Cabanillas, F.J. (2017). *Manual del síndrome de alienación parental: claves para comprender el maltrato psicológico infantil en casos de divorcio: la situación en España*. Barcelona: Paidós.
- Fernández del Valle, J. (2004). *Acogimiento residencial en la protección a la infancia*. Madrid: Pirámide.
- Fernández del Valle, J. i Bravo, A. (2007). *Serar, Sistema de Registro y Evaluación en Acogimiento Residencial*. Oviedo: [Asociación Nieru para el Estudio y Promoción del Bienestar Infantil](http://www.asociacionnieru.org).
- Fernández del Valle, J. i Fuertes, J. (2000): *El acogimiento residencial en la protección a la infancia*. Madrid: Piramide.
- Fernández del Valle, J., Bravo, A., Martínez, M. y Santos, I. (2012). *Estándares de calidad en acogimiento residencial*. EQUAR.Ministerio de Asuntos Sociales. Consultable a: https://bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/1_EQUAR.pdf
- Furman, B i Filella, R (2013). *Nunca es tarde para tener una infancia feliz: de la adversidad a la resiliencia*. Barcelona: Octaedro
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2014) De les observacions als indicadors: el mòdul de suport a la gestió del risc en infància i adolescència. BarcelonaFurman, B i Filella, R (2013). *Nunca es tarde para tener una infancia feliz: de la adversidad a la resiliencia*. Barcelona: Octaedro
- Gillath, O., Karantzas, G. C., & Fraley, R. C. (2016). *Adult attachment: A concise introduction to theory and research*. Academic Press.
- Grané, J i Forés, A (2013). *La resiliencia: Crecer desde la adversidad*. Barcelona: Plataforma Editorial
- GRISIJ. *Caminar en familia. Programa de competències parentals, durant l'acolliment i reunificació familiar*. UB dipòsit. Consultable a: http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/132383/4/Caminar%20en%20familia_Fundamentaci%C3%B3
- Grupo de trabajo de la actualización de la Guía de Práctica Clínica sobre la Depresión Mayor en la Infancia y la Adolescencia, (2018). *Guía de Práctica Clínica sobre la Depresión Mayor en la Infancia y la Adolescencia*. Actualización. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Unidad de

- Asesoramiento Científico-técnico (Avalia-t).
https://portal.guiasalud.es/wp-content/uploads/2018/12/GPC_575_Depresion_infancia_Avaliat_compl.pdf
- Martín Hernández, J. (2010). *La Intervención ante el maltrato infantil: una revisión del sistema de protección*. Madrid: Piràmide.
 - Melendro ME (2013) Intervención socioeducativa eficaz con adolescentes en riesgo de exclusión. Universiad de Oviedo. Marzo Arpón, T. (2009). *Educador social i infància en situació de risc: l'atenció residencial a infants i adolescents a Catalunya*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria d'Infància i Adolescència.
 - Mosquera, L. (2016) Conducta suicida en la infancia: Una revisión crítica. *Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes*, 3, 18. Consultable a:
https://www.revistapcna.com/sites/default/files/mosquera_2016_revison_critica_conducta_suicida.pdf
 - Muñoz Cano, R.; Redondo Hermosa, E. (1998). *Manual De Buena Práctica Para La Atención Residencial A La Infancia Y Adolescencia: Estándares de calidad para la atención a niños y adolescentes en dispositivos residenciales*. Madrid: Federación de Asociaciones para la Prevención del Maltrato Infantil (FAPMI) y Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Consultable a:
<https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/infra36.pdf>
 - Quicios P (2013). *Infancia, adolescencia y juventud en riesgo social*. Madrid: McGraw-Hill.
 - Sabaté, M. (2017). *Els CREI de Catalunya. Intervenció, perfil i evolució dels joves atesos*. Tesis doctoral. Universitat Autònoma.
 - Sala, J., Arnau, L., Courtney, M., Dworsky, A. (2016). Programes i Serveis de suporta l'emancipació per a joves tutelats: un estudi comparatiu entre Chicago i Barcelona. Consultable a: DDD UAB
<https://ddd.uab.cat/pub/estudis/2016/158016/2016projectechicagoresumcat.pdf>
 - Santibañez R, Martínez-Pampliega A (2013). *Intervención comunitaria con adolescentes y familias en riesgo*. Barcelona: Graó.
 - Save the Children (2018). *Bajo el mismo techo. Las Casas de los Niños: un recurso para atender a niños y niñas víctimas de abuso sexual y sus familias en Catalunya*. Consultable a:
<https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/bajo-el-mismo-techo-web-doble.pdf>
 - Shemmings, D., & Shemmings, Y. (2011). *Understanding disorganized attachment: Theory and practice for working with children and adults*. Jessica Kingsley Publishers.
 - Síndic de Greuges (2009). *La protecció a la infància en situació d'alt risc social a Catalunya*. Informe extraordinari. Barcelona.
 - Síndic de Greuges (2017). *Informe dels drets de l'infant*.
 - Stanley, S., Hesse, S., Kimberley, D., Kakabayev, A., Bertotti, T., Moyo, O. N., ... & Assylbekova, N. (2013). *Child protection and child welfare: A global appraisal of cultures, policy and practice*. Jessica Kingsley Publishers.
 - Unicef. *¿Cómo reducir la pobreza infantil en España?* Consultable a:
https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/comunicacion/como_reducir_la_pobreza_infantil_en_espana_fin
 - UPRIGHT PROGRAM: *projecte europeu que té com a objectiu millorar el benestar i la resiliència de les joves*. https://www.uprightprogram.eu/school_es/

Enllaços

- Comitè dels drets del nen (ONU): <http://www2.ohchr.org/spanish/bodies/crc/index.htm>
- Consell d'Europa: Drets dels infants <https://www.coe.int/en/web/children>
- Dades del Sistema de Protecció a la Infància de Catalunya.
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/dades-del-sistema-de-pr
- Dades d'infants i joves emigrats sols
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/estrategiacatalanaacollic
- Departament de drets socials:
<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.d36551e3177dc6b43f6c8910b0c0e1a0/?vgnnextchannel>
- Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia
- DIXIT. Centre de documentació dels serveis socials: <https://dixit.gencat.cat/ca/inici>
- Dades d'infància
- Institut d'Infància <https://institutinfancia.cat/>
- Observatori dels drets de la Infància:
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/observatori_drets_infanc

- Observatorio de la infancia: <https://observatoriodelainfancia.vpsocial.gob.es/>
- Sindic. Drets dels infants: <http://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=113>
- Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventud
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/el_departament/funcions_i_estructura/estructura/secretaria_infanc

Programari

No es necessita cap programari específic.